תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי סוכה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי סוכה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-סוכה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 6
הלכה ו 7
הלכה ט 8
פרק ב 9
הלכה א 9
הלכה ב 10
הלכה ג 10
הלכה ז 12
פרק ג 12
הלכה א 12
הלכה ב 13
הלכה ד 14
הלכה ו 15
הלכה יא 16
פרק ד 18
הלכה ב 18
הלכה ה 19

פרק א

הלכה א

האיך מה דאת אמר תמן את רואה את התקרה כאילו היא יורדת וסותמת כך את אמר הכא את רואה את המלתירה כאילו היא יורדת וסותמת כו'. פי' דזה הוי לענין עירובין שייך זאת הסברא ולא לענין סוכה אבל כל מה שכשר בעירובין כשר בסוכה וכל מה שפסול בעירובין פסול בסוכה הילכך כיון שכשר בעירובין וע"כ כשר גם בסוכה דלא מצינו בעירובין כשר ובסוכה פסול ע"ז פריך דז"א דלא דמיא סוכה למבוי דנימא דכל דכשר בעירובין כשר בסוכה דיש דברים שהן כשרים בסוכה ופסולים במבוי כשרים במבוי ופסולים בסוכה כו' דוקרנין כו' כמו דמסיק וע"כ לא דמיא סוכה למבוי דנימא דכל הכשר בזה כשר בזה וע"כ ליכא טעמא רק במבוי דרבנן ור"י לדעת הון אזלי מגשרים המפולשין אבל אינו ענין לסוכה. ודו"ק:

אילו בית שהוא גבוה מכמה שמא אינו חייב במעקה אינו חייב במזוזה אלא בית מקורה ואין סוכה מקורה פי' דבית הוי מקורה ע"ג שאין חלל על התקרה דהיא מכוסה כולה משא"כ סוכה אינה מקירה אלא כיון דצלתה מרובה מחמתה כשירה אע"פ שהיא חלולה למעלה ופתוחה אינה מקורה בסכך למעלה רק דנעשתה באופן שצלתה מרובה אף שפתוחה בתוך הרבה ואין מעובה הסכך כמו מקורה ג"כ כשר ע"כ לא דמי סוכה לבית דבית הוא מקורה ואין פתוחה בתוך משא"כ הסכך אינה צריך להיות מקורה בהסכך אלא אפילו בפתוחה בתוך נמי שפיר דמי וע"ז פריך דז"א דמצינו סיכוך שהוא כקירוי לומר דצריך ע"כ להיות מקורה בהסכך כמו הבית מקורה בהתקרה דתנינן תמן הרחיק הסיכוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה רק פחות מג' חשוב מקורה דכלבוד דמי אלמא דסיכוך נמי צריך להיות מקורה כמו בית מקורה בתקרה כן סוכה צריך להיות מקורה בסכך. אלא בית מגופף כו'. ודו"ק:

ר"ה בעי הביא נסר ונתנו ע"ג חוליא של עמוד פשיטא אם ימוד מן הנסר אין כאן כ' אמה ואם ימוד מן הקרקע יש כאן עשרים אמה כן גי' הק"ע ז"ל וכן מוכח וזהו עיקר האיבעיא של ר"ה מהיכן למדוד וע"ז מסיק עוד איבעיא אם מודדין מנסר לא איכפת לן כלל אפילו אם רחוק הנסר ד"א מהכותלים לא איכפת לן משום דאזלינן בתר מקום ישיבתו ומודדין הסוכה ממקום ישיבתו עד למעלה וכיון דליכא עשרים אמה ממקום ישיבתו ולמעלה לא איכפת לן ולאו דהנסר מכשר ליה אלא העיקר דמודדין כ' אמה ממקום ישיבתו ואם הוא יושב באמצע הסוכה דאין ממקום ישיבתו ולמעלה כ' אמה שפיר דמי והנסר הוא רק מקום לישיבתו שלא יוכל לישב באויר אבל אם מודדין מקרקע א"כ גבוה מעשרים

אמה ופסולה ע"ז מיבעיא לן עוד אם הנסר גופיה הוא סוכה כשירה משום דאמרינן דופן עקומה בפחות מד"א ולאו משום דאזלינן בתר מקום ישיבתו ז"א אלא דהנסר גופיה הוי סוכה כשירה והנסר מכשיר ליה ומיבעיא לן אם יש לו דין דסכך פסול ודייניין לו כמו סכך פסול או לא משום דאימתי אמרין דיפן עקומה היינו דוקא בדאיתא לדופן אבל בדליתא לדיפן לא כדאיתא בבבל דף ד' התם הוא דאיתא לדופן אבל הכא דליתא לדופן לא עיי"ש בפירש"י ז"ל וע"כ י"ל דלא דיינין ליה דינא דדופן עקומה אלא דינא דאויר ובפחות משלשה דוקא כשר משום לבוד ולא דמספקא לן אם נקרא סכך פסול או לא דז"א רק דמיבעיא לן אם דיינין ליה דינא דדופן עקומה כמו גבי סכך פסול או לא משום דליתא לדיפן כנ"ל ורק בפחות משלשה כשר משום לבוד [עפ"ז לא קשה משיטת הירושלמי הזה על שיטת הרא"ש ז"ל וה"ר ישעיה ז"ל דנחלקו אם גבוה מעשרים אמה נקרא סכך פסול או לא. דבסוגיא דידן לא איירי בזה אלא עיקר הספק אם יש לו דין דדופן עקומה כסכך פסול או לא משום דליתא לדופן וצריך פחות מג' משום לבוד ומתורץ בדברינו קושית הפ"מ ז"ל] וע"ז מתמה ר' מיישא למה לא יליף מן דרבב"מ דס"ל גבי משלשל דפנות אם יישב ואוכל בצלן של דפנות כשירה אלמא דחשבינן ממקום ישיבתו ולמעלה אם יש סוכה כשירה לא איכפת לן מה שלמטה אינה סוכה אלא דלמעלה מג' טפחים כל הסוכה כשירה ולא איכפת לן מה שלמטה פסולה וה"נ גבי גבוה מעשרים אמה אם יושב על הנסר באמצע הסוכה בערך חצי הסוכה באמצע החצי ולמעלה כולו כשירה והחצי דלמטה כולו פסולה ואינו פסולה אלא למטה אבל למעלה כשירה וא"כ נפשוט האיבעיא דר"ה דפשטא דמודדין מהנסר ומשיעור הנסר ולמעלה כולו כשירה ולאו דהנסר מכשר ליה ז"א אלא דהנסר הוא רק מקום לישיבתו דלא ישב באויר אבל עיקר הכשרות הוא דמודדין ממקום ישיבתו וממקום ישיבתו ולמעלה כשר וממקום ישיבתו למטה פסול. ואם כן נפשוט שפיר מהא דרבי בא בר ממל הך בעיא דרבי הושעיה ושקיל וטרי עד דמסיק ים כרמלית ברם הכא מקרקע הסוכה את מודד עשרים אמה וכן גבי משלשל דפנות נמי דכוותיה דמודדין מקרקע הסוכה ואם פסולה למטה בקרקע פסולה ג"כ למעלה. ודו"ק:

היתה למטה מעשרה ותולה בה עיטורין שהן ראוין לסכך בהן פי' לא כמו הענין דאיתא בבבלי דף ד' גבי והוצין יורדין לתוך עשר אמה סבר אביי למימר אם חמתה מרובה מצילתה כשירה ז"א אלא דהכא קאמר ענין אחר דלא מיירי מצלתה מרובה מחמתה אלא דבר שהוא ראוי לסכך בהן הרי הוא בטל לגבי סוכה ע"כ ממעט לפסול בעשר אמות וגבי כ' אמה ממעט לכושר אבל דבר שאינו ראוי לסכך אינו בטל לגבי סוכה ועתיד לפנותו

משם וכמאן דליתא דמי ואינו פוסל בעשר אמות ואינו מכשיר בעשרים אמות וע"ז א"ר שמי כשם שאמרו מלמעלן כך אמרו מלמטן דדבר העתיד לפנותו אינו ממעט ואינו עתיד לפנותו ממעט וכדמסיק קש ותבן אין ממעטין בה דעתיד לפנותו עפר וצרורות ממעטינן משום דאינו עתיד לפנותו. ודו"ק:

ר"ז בעי מנין לעגלות שהן גבוהות עשרה אמר רבי יוסי ואפילו תימר גבוהות עשרה לא כן תני בשם רבי נחמיה צב כמין קמרסטה הוי אילו חור ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה כו' כו' פירוש דכל עיקר ילפותא מן העגלות כמו דילפינן לכל מלאכות שבת ממשכן הם הורידו הקרשים מעגלה לקרקע ואתם אל תוציאו מרה"י לרשות הרבים וע"כ מדעגלות היו למעלה מעשרה ועומד ברשות הרבים הרי חזינן דינא דרשות הרבים דאם עומד בתוכו דבר גבוה עשרה למעלה מעשרה הוי רשות לעצמו ואינו רשות הרבים דהא גמרינן ממה שהיו עושין בעגלות אסור לעשות כן בשבת ומדעגלות היו למעלה מעשרה ש"מ דלמעלה מעשרה בר"ה הוי רשות אחרת ואינו ר"ה אלא רה"י דלפיכך אסור להוציא מרה"י לרה"ר בעמוד גבוה עשרה ורחב ד' העומד בר"ה משום שהיו עושין כן בעגלות ז"א דהא העגלות היו כמין קמרסטה מכוסה מלמעלן וא"כ אפילו שכל עגלה גבוה עשרה מ"מ הקרשים מונחים למטה והא דאסור בשבת מה שהיו עושין בעגלות הוא משום דהוי חורי ר"ה ולאו כר"ה דמי אבל מנ"ל למעלה מעשרה דאימא למעלה מעשרה הוי מקום פטור לעולם בר"ה אפילו כשעמוד בתוכו גבוה עשרה לאו רשות בפני עצמה הוא והוי מקום פטור ודוקא בדאית ביה חור למטה והוי חורי רה"ר אז הוי רשות בפני עצמו אבל למעלה מעשרה מנ"ל דלא הוי מקום פטור כמו רה"ר גופיה דילמא למטה מעשרה הוא דהוי תורי ר"ה דהא למטה מעשרה לא הוי מקום פטור וע"כ הוי חורי ר"ה וחשוב רה"י דלאו כר"ה דמי [עי' במס' שבת בבבלי דף ז' ע"ב] אבל למעלה מעשרה מנ"ל דלא הוי מקום פטור [והא דרה"י עולה עד לרקיע הנ"מ רה"י גמור אבל כשהוי רה"י משום חורי רה"ר אימא דהוי כרה"ר דלמעלה לא הוי רה"י] אלא בשעה שהיו מושיטין את הקרשים מזל"ז חרוטות היו והיו מושיטין מלמעלה מי' ומה דהיו עושין במשכן אסור בשבת. ודו"ק:

הלכה ג

שני סככין זה עג"ז. העליון חמתה מרובה מצלתה התחתון אין חמתה מרובה מצלתה עי"ז ועי"ז צילתן מרובה מחמתן כמה יהא ביניהן ויצטרפו תרין אמורין כו' פי' דאם התחתון חמתה מרובה מצלתה ועליונה צלתה מרובה פשיטא דהתחתונה כשירה אפילו עליונה רחוקה הרבה מהתחונה נמי כשירה משום דהתחתונה כמאן דליתא דמי אך אם

שניהן חמתן מרובין מצלתן רק עי"ז ועי"ז הוי צלתן מרובה אז דייניגן ליה דין צירוף ע"כ בעי כמה יהא ביניהון ויצטרפו דאם רחוקין הרבה אין שייך צירוף דהאיך מצטרפין שני דברים רחוקים זמ"ז ע"ז קאמר תרין אמורין חד אמר עשרה פי' דאם הסכך העליון רחוק עשרה מהתחתון מצטרפין זל"ז משום דעשרה הוא שיעורא דסוכה ונמצא דסכך התחתון עם סכך העליון מצומצם שיעור סוכה ומצטרף וחורנה אמר ארבעה משום דחשיבה הסכך התחתון עם סכך העליון מצומצם שיעור דאוהל אחד ומצטרפין אבל אם רחוקה יותר מד' טפחים א"כ הסכך התחתון לא מצטרף להעליון דוקא בד' מצומצמות דעי"ז ועי"ז נעשה אוהל מצומצם מצטרפין וכן למ"ד עשרה דוקא עשרה מצומצמות דעי"ז ועי"ז נעשה שיעור הכשר סוכה מצומצם ע"כ מצטרף מתיב מ"ד עשרה למ"ד ד' משום אוהל מצאנו אוהל טפח א"כ לא חשוב דעי"ו ועי"ז נעשה אוהל מצומצם ובבבלי קבעי בששתיהן צלתה מרובה כו' קבעי כמה יהא ריוח ביניהם דיהא נחשבים כשתים חד אמר עשרה וחד אמר ד' וחד אמר טפח הוא דבפחות משיעורין הללו לא חשוב סוכה תחת סוכה אך בשיעורין הללי וכ"ש ביותר משיעירין הללו אבל הכא לענין צירוף נחלקו באלו שיעורין כלומר דיותר משיעורין הללו אין מצטרפין וע"פ דברינו מתורץ קושית הש"ק ז"ל ועי' בגליון ודו"ק:

התחתון אין חמתו מרובה מצלתו ויותר נראה כגי' הק"ע ז"ל התחתונה חמתה מרובה כו' ודו"ק:

מה דיורין ממש או אפילו ראויה לדירה פי' אם די באין בה דיורין ממש אפילו שהיא ראויה לדירה אך מאחר שאין בה דיורין. כשירה התחתונה או דמלבד דאין בה ראוין צריכה להיות עליונה כ"כ לאו בת דירה דאפילו אינה ראויה לדירה:

הלכה ו

חיננא בר שלמיא בשם רב קצר לסכך אין לו ידות כו' מה אנן קיימין קצר לסכך והוכשרו כו' הפ"מ ז"ל פירש דמה אנן קיימין הוא איבעיא ומילתה אחריתי הוא ולא הבנתי כי לא מצאתי מה אנן קיימין בירושלמי לשון איבעיא גם פי' הק"ע ז"ל לא הבנתי אלא לשון האיך עבידא משמש לפעמים בלשון איבעיא ע"כ נראה לפע"ד דאזיל כל הענין בב"א חיננא בר שלמיא בשם רב קצר לסכך אין לו ידות קצר לסכך וחושב עליהן למאכל בא במחשבה. ע"כ היא מימרא דרב. ואח"כ מתחיל הברייתא קצר למאכל וחישב עליהן לסכך אחרים אומרים עד שיהא הקש רבה על האוכל ועל היד ונמצא דרב קמ"ל בקצר לסכך וחשב לאוכלין דבא במחשבה על אכילה ויש להם יד כדקי"ל כל הכלים יורדים לידי טומאתן במחשבה ואחרים ס"ל זה הדין באופן אחר קצר לאכילה וחישב עליהן

לסכך אז יש לה יד ע"ז שאל הגמ' רב כהדא דאחרים או לא או דיש נפ"מ בין רב לאחרים דלכאורה אין נפ"מ בין רב לאחרים בין שקצר מתחלה לסכך וחשב לאוכלן או דקצר לאוכלן וחשב לסכך בכולהו יש להן ידות כמו דקי"ל כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה וא"כ אין נפ"מ בין רב לאחרים או דילמא דכיון דרב אמר בלשון זה ואחרים אמרו בלשון אחר א"כ ע"כ יש איזה נפקא מניה וע"ז מפרש מה אנן קיימין כלומר הכא במאי עסקינן דאיכא נפ"מ גדולה קצר לסכך והוכשרו קודם שחשב לאכילה ואמר לכשיעשה מצותן אחזירם לגורן צריכין הכשר פעם שניה או כבר הוכשרו בידן כלומר דבזה נפ"מ בין רב לאחרים בזה אם צריכין הכשר פעם שניה או שכבר הוכשרו בידן אפילו בעת שלא היה עליו רק המחשבה לסכך. דרב סבירא ליה קצר לסכך וחשב. עליהן למאכל בא במחשבה דמהני המחשבה דמאכל אחר המחשבה דסכך ואינו צריך הכשר אחר וקמ"ל דתומ"י היא טמא דבא הטומאה. במחשבה דאוכל אפילו אחר הסכך ויש לו ידות דכבר הכשירן בידן ויבא הטומאה תיכף במחשבה והגם דעכשיו אין עליהן מחשבה דאכילה רק לאחר שנעשית מצותן וכ"ז משך מצותן אין עליהן מחשבה דאכילה מ"מ יש להן ידות דהא עכ"פ מהני ההכשר שלהן תומ"י בעת מצותן ויש להם ידות דהא לענין הכשר הרי יש להן ידות ולאחרים אינו בא במחשבה ואין להם ידות וצריכין הכשר פעם שניה אלא באופן זה שאמרו הם קצר לאכילה וחישב לסכך אז יש להך ידות ואיכא נפקא מינה בין רב לאחרים בזה בקצר לסכך וחשב לאוכלה על אחר החג דלרב לעולם יש להן ידות אפילו דהמחשבה לאכילה הוא על אחר החג משום דיש להן הכשר כעת ולאחרים אין להם ידות רק בהמחשבה דאכילה הוא קודם החג ודו"ק:

הלכה ט

ר"א בשם ר' יוחנן מפני שהיא נראית כאוצר תני ר"ח תעשה לך לא מן העשוי לך מה נפק מביניהון ויש בה ע"ד דר"ח פסול ע"ד דר"י כשירה ע"כ והק"ע ז"ל והפ"מ ז"ל מגיהים ויש בה חלל טפח ומהפכים הגי' מדר"ח לדר"י והוא"ו דויש בה אינו דיוק כי כן ל' הירושלמי והוי כמו בבבלי ביש בה ומשמש הוא"ו במקום ב' ובגליון גרס ישב בה בדיעבד עיי"ש. ולפענ"ד אפשר דאין כאן שום ט"ס והגי' כמ"ש ממש אך תיבת ויש בה היא תיבה אחת והמדפיס חלק אותה לב' תיבות והיא תיבה אחת ישבה ופירושו היא כמו דמבואר לקמן פ"ג ואפשר שלא יקשור ומשני במיישב למעלן פי' דאינו מקשר אלא מיישב בלא קשר וזה שייך כשמדברים בהפועל הפעולה בל' הוה במקשר במיישב אבל כשמדברים בלשון עבר בהפועל שייך קשרה והיפוכו ישבה ונמצא דבירושלמי נקרא

קשרה והיפוכו ישבה וגזירת אוצר הוא דוקא בחבילי כדאיתא בבבלי דף י"ב גבי חבילי קש וכו' עיי"ש ובפירש"י ז"ל וז"ל וחבילין שאדם מכניס כל ימות הקיץ לימות החורף קרי אוצר עכ"ל ז"ל ועיי"ש בסוגיא ותמצא כן מפורש ור"י קאמר הכא לאו משום גזירת אוצר אלא מפני שהיא עצמה נראית כאוצר וכ"ז לא שייך שנראה כאוצר רק בקשרה משא"כ בישבה ע"כ קאמר דנפ"מ ביניהון בישבה ע"ד דר"ח לעולם שייך תעשה ולא מן העשוי דאין נפ"מ בין קשרה לישבה אבל לר"י דהיא משום גזירת אוצר א"כ הנ"מ בקשרה משא"כ בישבה לא שייך גזירת אוצר ולא שייך שנראית כאוצר ע"כ כשר ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

כ"ש מחלפא שיטתיה דר"י דתנינן תמן ר"י אומר כל שאין דיורין בעליונה כו' כו' א"ר יוסי תמן יש שם חלל אחר ברם הכא אין כאן חלל אחר כו' והרמב"ן ז"ל במלחמות הביא זאת הסוגיא לחזק שיטת הרי"ף ז"ל דהישן תחת המטה הוא מסוג סוכה תחת הסוכה והק' במראה הפנים ז"ל דקשה דהא אדרבה ר' יוסי מחלק דלא דמי תחת המטה לסוכה תחת סוכה ברם הכא אין כאן חלל אחר. ונראה לפענ"ד דכד נדייק בל' הרמב"ן ז"ל דמסיים החיזוק לדבריו ז"ל מהאי דר' יוסי הנ"ל. וע"כ דה"פ דמחלפיה שיטתיה דר"י דאפילו דס"ל דמטה לאו אוהל מקרי מ"מ יהא פסול משום מילתא אחריתי משום דיש דיורין בעליונה ושיטת הירושלמי היא דדיורין הוא העיקר כדאיתא בפ"ק ה"ג עיי"ש ופסול סוכה ביש דיורין ע"ג וקס"ד דזהו עיקר פסולו לאו משום דסוכה ע"ג סוכה אלא דעיקר פסולו הוא דיורין וכל סוכה שדרין ע"ג פסולה. וקס"ד לאו משום דאיכא סוכה ע"ג סוכה אלא אפילו בלא סוכה ע"ג סוכה נמי פסולה ביש דיורין ע"ג וקמ"ל ר"י דאם אין דיורין ע"ג כשר אפילו כשיש סוכה ע"ג הסוכה דר"י ל"ל דין דסוכה ע"ג סוכה רק עיקר דיורין ואבל פסול דדיורין לא בעי סוכה ע"ג סוכה א"כ קשה הכא במטה דנהי דס"ל לר"י דלא חשיב תחת המטה אוהל משום דלגבה עשויה או מכמה טעמים הנאמרים בבבלי דף כ"א עיי"ש. מ"מ הרי איכא כאן פסול דדיורין והכא יושבין ע"ג המטה והאיך יוצאין בתחת המטה הא איכא דיורין ע"ג ומשני ר"י דז"א דתרתי בעינן דיורין ואוהל דיהיה חלל אחר אבל כשאין חלל אחר לא איכפת לן על דיורין ופסולא דדיורין הוא דוקא בסוכה תחת סוכה ור"י א"ל ג"כ הפסול דסוכה ע"ג סוכה אבל כשלא בסוכה תחת סוכה לא הוי פסול דיורין כלל ולפיכך הכא במטה דלא הוי חלל לר"י דלא אקרי אוהל אינו פסול אפילו בדיורין ומוכח מזה דאם היה ס"ל לר"י דנקרא חלל והוי אוהל תחת המטה היה

פסול משום לתא דסוכה תחת סוכה לר"י בדיורין ולרבנן אפילו בלא דיורין דאל"כ ל"ל למימר דאין כאן חלל אחר אפילו אם היה חלל אחר אפילו לר"י מ"מ ס"ל ג"כ דכשר דאוהל לא מבטל אוהל ס"לי לר"י והתם סוכה ע"ג סוכה ענין אחר היא אלא ע"כ דהוא ענין אחד עם סוכה ע"ג סוכה ע"כ אם היה חלל אחר הוי ממש סוכה ע"ג סוכה בדיורין. וכל עיקר הוכחה מהרמב"ן ז"ל הוא מדברי ר' יוסי דאילו מהקושיא אין ראיה לזה דהא הקושיא הוא מכח דיורין לחודא ולא מכח סוכה ע"ג סוכה כדפירשנו אך מתירוצא דר' יוסי מוכח שפיר דע"כ באם היה חלל אחר היה אותו פסול דהתם סוכה ע"ג סוכה עם דיורין. ודע דל' הרמב"ן ז"ל במלחמות הנ"ל הוא קשה להבין הדמיון שלו לסוכה ע"ג סוכה ובריטב"א מבואר דבריו ז"ל ביותר ביאור ועיי"ש ודו"ק:

הלכה ב

א"ר אימי משום שאין ממעי המטה לסכך י' טפחים התוס' והרא"ש ז"ל מביאין האי סוגיא ולשיטתם ז"ל הוא כהמ"ד שאין לה קבע בבבלי ולא הבנתי למה לא נקט מפורש כמו הכא לפי שאין ממעי המטה לסכך עשרה טפחים ולמה נקט לשון שאין לה קבע. ולפירש"י ז"ל הוא ב' ענינים:

הלכה ג

רב ושמואל חד תני מדוללת וכו' מ"ד מדוללת בשצלתה מרובה מחמתה ומ"ד מדובללת בשאין צלתה מרובה והק' בגליון מהאי סוגיא לשיטת רבינו ישעיה בטור ז"ל וצ"ע עכ"ל ז"ל ולכאורה הוי קושיא עצומה ונראה לפענ"ד בפי' הירושלמי לשיטת רבינו ישעיה ז"ל ואולי אף לשיטת רש"י ותוס' ז"ל דהנה גי' הבבלי במתני' סוכה המדובללת ושצלתה מרובה בוא"ו ואילו בירושלמי גרסינן במתניתין בלא וא"ו סוכה המדובללת שצלתה מרובה ונפ"מ גדולה ביניהם דלכאורה צ"ב להבין פשטת הסוגיא בבבלי לשיטת רבינו ישעיה ז"ל וסיעתו המובא בריטב"א ז"ל ובר"ן ז"ל דאף בקנה עולה אליבא דשמואל בעינן צלתה מרובה ולכאורה צריך להבין לפי זה סוגית הגמ' דרב תני חדא ושמואל תני תרתי רב תנא חדא סוכה המדולדלת שצלתה מרובה מחמתה כשירה ושמואל תני תרתי מאי מדובללת מבולבלת ותרתי קתני סוכה מדובללת כשירה וצלתה מרובה מחמתה כשירה א"כ ע"כ וע"כ דלשמואל גבי סוכה מבולבלת לא בעינן צלתה מרובה אבל לא קשה מידי לשיטתם ז"ל דלא שייך גבי סוכה של קנה עולה דינא דצלתה מרובה דהא לא נחית הכא בהאי דינא כמו בכל משנה כגון משנה שלאחריו העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה כשירה פשיטא דלא שייך לסיים אם צלתה מרובה מחמתה כשירה דהא לא נחית השתא בהאי דינא דהא נחית לאשמועינן דין אחריתי דאפילו צלתה מרובה נמי

יש מקום לפסול אבל בדינא דצריך להיות צלתה מרובה מחמתה לא נחית הכא אלא ענין אחריתי קמ"ל. ולא שייך האי דינא דצלתה מרובה מחמתה רק לגבי סכך דק דהיא מדולדלת אשמעינן כמה שיעור דקות הסכות וכמה שיעור עבה ע"ז קמ"ל בדקה צריך להיות צלתה מרובה ובעבה אע"פ שאין הכוכבים נראין מתוכה אבל לא שייך גבי דין דקנה עולה דינא דצלתה מרובה וכי ענין הפסול שלו הוא משום מיעוט צל ז"א דהא פסול אחריתי הוא משום ב' סככין כמבואר בר"ן ז"ל עיי"ש והיכי שייך גבי דינא דצלתה מרובה כיון דענין אחריתי נקט ולא נחית לאורייי שיעורא דכמה צל צריך להיות בסוכה ע"כ שפיר עולה סוגית הש"ס דלרב דנחית מתניתין לאשמועינן שיעורא דצל כמה צל צריך להיות בסוכה ע"כ תני חדא ולשמואל דנחית לאשמועינן דין אחריתי דקנה עולה לא הוי כב' סככין ולא לאשמועינן שיעורא דצל לא שייך לאשמועינן דין דצלתה מרובה דפשיטא דלא עדיף הוא מסוכה מדולדלת כמו שכתב הטור ז"ל בשם רבינו ישעיה ז"ל עיי"ש וע"כ דתרתי קתני אבל עיקר הדין פשיטא דצריך להיות צלתה מרובה מחמתה ולפי זה לגי' הירושלמי במתניתין בלא וא"ו אלא שצלתה א"כ פשיטא דחדא קתני א"כ קשיא לשמואל דמאי שייך הכא דין דכמה צל צריך להיות בסוכה דמהכ"ת למימר דלא בעינן הכא צלתת מרובה לשיטת רבינו ישעיה ז"ל. אבל לשיטת הירושלמי ניחא דהא לעיל בפ"ק ה"א גרסינן בירושלמי ושחמתה מרובה מצלתה פסולה הא מחצה למחצה כשירה סוכה מדובללת שצלתה מרובה מחמתה כשירה הכא את אמר כשירה. והכא את אמר פסולה [כעין דפריך בש"ס דילן דף כ"ב ע"ב הא כי הדדי פסולה והא תנן באידך פירקין ושחמתה מרובה מצלתה הא כי הדדי כשירה] רבנן דקסרין רב יצחק בר נחמן בשם רב הושעיא שניא היא באילן שדרכו לפסע ע"כ עי' במפרשים ז"ל דגבי קנה עולה דלא הפריד ענפים לסדר הסכך בשוה ובסכך כזה קנה עולה וכו' ופוסעין ומתרחקין כמו פסיעה גסה הילכך בעינן צלתה מרובה מחמתה ע"כ עיי"ש [והרי לשיטת הירושלמי גבי קנה עולה צריך להיות יותר צלתה מרובה משל סוכה בעלמא] וא"כ שפיר קמ"ל הכא דגבי מבולבלת בעינן צלתה מרובה וקמ"ל דלא דמי לכל הסכות בעולם דהתם לא בעינן צלתה מרובה אלא שלא יהא חמתה מרובה והכא ע"כ בעינן צלתה מרובה וקמ"ל שפיר דבעינן צלתה מרובה וחידוש הוא הכא צלתה מרובה משא"כ בכל הסכות בעלמא [משא"כ לשיטת הש"ס דילן דמשני כאן מלמעלה כאן מלמטה א"כ שוי הכא לסוכה דעלמא] וע"כ גם לשמואל חדא קתני הכא סוכה מבולבלת שצלתה מרובה מחמתה כשירה והכא צלתה מרובה מחמתה הוא תנאי גמור בסוכה הזה מה שאין כן בעלמא:

ועפ"ז עולה יפה שיטת הירושלמי דהנה כל התירוץ דמשני לשיטת הירושלמי הוא דוקא לשמואל דמפרש למתניתין דידן בסוכה מדובללת ע"כ שפיר משני שניא היא בא לן שדרכו לפסע משא"כ לרב דמוקי מתניתין דידן במדולדלת א"כ ע"כ אין לחלק כלל בין האי מתניתין למתניתין דפירקא קמא דאימתי כשר במחצה על מחצה בתמיה דהא בסכך דק מיירי מתניתין ובעינן צלתה מרובה ומחצה על מחצה פסולה ואימתי כשר במחצה על מחצה בסכך דק ע"כ דאין כאן תירוץ כלל וא"כ מוכח ממתניתין דידן אליבא דרב דע"כ בשאין צלתה מרובה מחמתה פסולה אפילו כשאין חמתה מרובה מצלתה אבל מכיון שאין צלתה מרובה פסולה אבל לשמואל סגי סכך דק שלא יהא חמתה מרובה אפילו שאין צלתה מרובה נמי כשירה ורק גבי מבולבלת צריך להיות צלתה מרובה אבל בעלמא כשירה בשאין חמתה מרובה אפילו כשאין צלתה מרובה וה"פ בירושלמי מ"ד מדוללת בשצלתה מרובה לעולם אין כשירה סוכה לתנא דידן בסכך דק אלא בצלתה מרובה אבל מחעמ"ח פסולה לעולם אבל למ"ד דמתניתין דידן מיירי במובללת כשירה סכך דק בכ"מ אפילו בשאין צלתה מרובה רק שלא יהא חמתה מרובה אבל בסכך דק לא בעינן צלתה מרובה. וע"כ מתניתין חדא קתני מדגרסינן שצלתה בלא וא"ו ונקוט כללא זה בידך לשיטת הבבלי ולגירסתם א"כ ע"כ דלשמואל תרתי קתני דל"ל דחדא קתני דמאי חידוש הוא הכא בשיעור דצל יותר בכ"מ וע"כ דתרתי קתני לפי הגירסא בוא"ו אבל לשיטת הירושלמי היא בלא וא"ו אפילו לשמואל ע"כ חדא קתני וחידוש הוא הכא בשיעורא דצל דאילו בעלמא לא בעינן צלתה מרובה. ושפיר ניחא לדברינו דנקט בשאין צלתה מרובה דאי לפי המפרשים ז"ל הול"ל בשחמתה מרובה וגם לפי המפרשים ז"ל הוא דלשמואל תרתי קתני ולגירסת הירושלמי במתניתין בלא וא"ו א"כ ע"כ דחדא קתני. וכדברינו ודו"ק:

הלכה ז

תני ר"ה כ"ש חובה. ר"ב אמר פליגין ר' אבינא אמר לא פליגין כו' בשנתן דעתו כו' כל הענין נתבאר היטב במס' פאה פ"ק ה"ג ד"ה מה ועי' שם:

פרק ג

הלכה א

ר' אבין בשם ריב"פ היבש פסול ע"ש לא המתים יהללו וגו' וזה דלא כש"ס דילן דהוא משום הדר ז"א אלא פסולו דיבש הוא משום לא המתים יהללו וגו' עי' בראש"ש ז"ל בר"פ תני בשם ר"י היבש עצמו כשר הא דנקט לשון היבש עצמו תיבת עצמו הוא משום

דברישא תני כמושין כשרים יבישין פסולים כמושין הוא קרוב ליבש ולא יבש עצמו ע"ז קאמר ר"י דלא מיבעיא כמושין אלא אף יבש עצמו כשר:
ר' יונה ורשב"ל בשם ר' יודה נשייא לולב טפח ר"ס בשם ריב"ל אזוב טפח ר"ז בעי לולב טפח ואזוב טפח המפרשים ז"ל עמלו על קושית ר"ז ולפענ"ד הוא בפשיטות דר"ז בעי לולב טפח אזוב טפח ולא מתפרש בבהמ"ד מהו שאל ע"ז מפרש א"ר יוסי קיימה ר"ס ר"ח ר"ס בשם ריב"ל לולב טפח אזוב טפח שופר טפח כו' ר"ז בעי לולב טפח מלבד שיזרה פי' דעל מימרא דר"ס ר"ח ר"ס בשם ריב"ל דקאמר הני תרתי לולב ואזוב טפח ע"ז שאל ר"ז לולב טפח מלבד שיזרו אזוב טפח חוץ מגבעולין וה"פ א"ר יוסי קיימה ר"ס כו' פי' קיימה פתר השאלה דשאל לר"ז הוא על הא דקאמר שתיהן לולב ואזוב טפח ע"ז קאי שאילת ר"ז אם לולב טפח חוץ משיזרו אם אזוב טפח חוץ מגבעולין ובבהמ"ד נשנית סתם בשם ר"ז לולב טפח אזוב טפח ולא נתפרש מאי בעי בזה עד שפירש ר' יוסי קיימה כלומר פתר הא דר"ז דקאי על הא דר"ח בשם ריב"ל דקאמר לולב ואזוב ע"ז שאל על שתיהן על לולב ועל אזוב וה"ה דהוי מצי למישאל על ב' המימרות על המימרא דר' יונה ורשב"ל בשם ר"י נשייא דקאמר על לולב ועל מימרא דר"ס בשם ריב"ל דקאמר על אזוב אך ר"ז דאוקמה הכי לשאלת ר"ז היה לו הקבלה על מימרא דלולב רק מר"ת ר"ס בשם ריב"ל דקאמר שתיהן לולב ואזוב ועל זה שאל ר"ז שאלתו ולפי הנראה דתרי ר"ס היו דאל"כ היכי שייך ר"ס ר"ח ר"ס בשם ריב"ל ודבר זה הוא מצוי בירושלמי דר"ז שאיל איבעיא ולא נתפרש כונתו דשאל סתם בבהמ"ד ופירשו אמוראים כונתו באיבעיא שלו מה שאל:

הלכה ב

למה משום שאינן דומות לעצו או משום שנגמר פריו ע"ז פשוט מה נפיק מביניהון פי' דר"ח ב"א בשם רשב"ל מוקי מתניתין במשחירות שנו כלומר דסתם ענבים כשנגמרו פריים נעשו פריים שחורות. וע"כ מתניתין מיירי כשנגמר פריים ונעשו שחורות ויש לפרש בשני פנים או דהעיקר דקמ"ל רשב"ל דכל עיקר הפסול הוא משום שנגמר פריים ואז אי לכל הפחות אין ענביו מרובות לא איכפת לן אבל כשענביו מרובות אז פסול משום דהוי פרי ולא עץ עבות או דעיקר הפסול הוא משום דשחורות אין דומות לעצו ע"ז פשוט דע"כ הטעם משום דנגמר פריו דמה נפיק מביניהון פי' מאי ב' הטעמים בהיו דרכו לגדל ירוקים אפילו כשנתגדל ונגמר פריו הוי ירוק וא"ת משום שאין דומות לעצו הרי אינן דומות לעצו בתמיה הא דומין הן לעצו וא"כ לפי"ז הי' כשר וזה אי אפשר למימר דאיכא נפ"מ בדין דא"כ היכי נקט סתם במתניתין ענביו מרובות מעליו פסול אלא ע"כ הא דנקט

רשב"ל במשחירות היא דדרך ענבים כשנגמר פריו למשחיר וה"ה בדרכי לגדל ירוקים נמי פסול מה"ט משום שנגמר פריו וליכא נפ"מ בדין והא דנקט רשב"ל במשחירות שנו היא דקמ"ל דמיירי מתניתין כשנגמר פריו ומדויק לשון במשחירות ולמה לא נקט שחירות כמו בבבלי והיא משום דבא לאשמועינן דווקא בזמן גמר בישולם שהתחילו למשחיר ואי היה תני בשחורות שנו הח"מ דממעט מין ירוקים ע"כ נקט לשון במשחירות דאורי לן דהגיע בישולם והן משחירות ולא ממעט ירוקים ותיבת מה נפק מביניהון הוא פשיטות להשאלה כלומר דע"כ נפיק מביניהון הילכתא חדתא וזהו אי אפשר וכה"ג איתא בירושלמי ספ"ג דמס' ברכות עיי"ש ובפי"ב במס' יבמות ה"א עיי"ש. ודו"ק:

הלכה ד

ושתי דליות אחת שאינה קטומה כל הפוסקים ז"ל מביאין הירושלמי הזה ופירשו בו פירושים רבים עי' בר"נ ז"ל:

רבב"מ בעי קומי ר"א כמה דר"י מרבה בהדס ירבה בשאר כל המינים פי' דלא ניחא ליה הדרש הזה לרבות בהדס יותר משאר המינין דכמו כן יש לדרוש לרבות בשאר המינין דס"ל לרבב"מ דלא חזר בו ר"י וס"ל דבעינן לעולם ג' והא דקתני אפילו ב' קטומין וקשיא קושית הש"ס דילן ממנפ"ש אי ג' בעי למיבעי כולהו שלימן ובשביל זה מסיק בגמ' דהדר בי' ר"י וע"כ דהדר ביה בזה כו"ע מודי אף רבב"מ נמי מודה דהא ע"כ א"צ ג' כיון דקטומין ושאינו קטומין ביחד כשר ע"כ דלא צריך ג' משום ממנפ"ש וע"כ דהדר ביה ר"י דלא צריך ג' אבל לא מוכרח אם דסגי בחד או דצריך ב' ותלי בזה אם קטום היא הדר חזר ר"י מג' ומצריך ב' ואם שאינו קטום היא הדר חזר ר"י מג' וסגי בחד ורבב"מ ס"ל דקטום הדר אבל שאינו קטום לא הוי הדר וע"כ מצריך ר"י ב' והדר מג' והעמיד על ב' דאי ס"ד דהדר מכל הדרש וסגי בחד הול"ל במסקנא אפילו ב' אינן קטומין ואחד קטום דאז הוי משמע דסגי בחד דהוא ההדר אבל השתא דנקט אפילו ב' קטומן ואחד שאינו קטום משמע דלכל הפחות ב' בעינן ולא הדר מכל הדרש רק דלא דרש על ג' ודרש על ב' א"כ כיון דא"ל הדרשא שלו ומרבה בהדס כמו כן ירבה בשאר כל המינים גבי פרי עץ הדר וכפות תמרים ע"ז משני ליה מיסבר את סבר על דר"י קטום הדר והדר ביה מג' וסגי בב' וקמ"ל דהמסקנא דה"א אפילו אינו קטום והרבותא דאפילו היא על הא' שאינו קטום וא"כ לפ"ז מרבה ר"י אף במסקנא בהדס ז"א דע"כ הא דהדר ר"י מהדרש היא דלא דרש כלל וסגי אפילו בא' והרבותא דאפילו היא על ב' קטומין לאשמעינן דסגי בא' ולא הרבותא דאפילו היא על אחד שאינו קטום ואשמועינן דסגי בב' והראיה דקטום אינו הדר והתנינן ר"ט אומר אפינו שלשתן קטומין ואית בר נש אמר אפילו כו' מכלל דכ"ש בב' קטומין

וא' שאינו קטום שפיר טפי ואי לדבריך מאי אפילו הא אדרבה בשלשתן קטומין שפיר עדיף טפי אלא ע"כ דר"י לא ס"ל קטום הדר מהרבותא דאפילו דקאמר ר"י היא על ב' קטומין לאשמועינן דסגי בחד והדר ביה מכל הדרש וכן ר' חגי בעי קומי ר' יוסי מה בא ר"ט להוסיף ס"ל ג"כ כרבב"מ דקטום הדר וע"כ הקשה מה מוסיף ר"ט והגר"א ז"ל באו"ח מפרש ג"כ כן על הא דר' חגי בעא קומי ר' יוסי ע"ז א"ל דלא כן אלא דר"י לא סבר קטום הדר ור"ט ס"ל קטום הדר וכן הגיה הגר"א ז"ל ומוכח הוא דע"כ גרסינן ר"י לא סבר וכו' ור"ט ס"ל קטום הדר פי' דאפילו קטום נמי הדר הוא וכ"ש שאינו קטום ואף דאליבא דר"ט ע"כ דתרווייהו הדר הם. בין קטום בין שאינו קטום. מ"מ לרבב"מ אליבא דר"י ע"כ דס"ל קטום הדר הוא. דווקא קטום אבל שאינו קטום לא הוי הדר והא דנקט אפילו היא על האחד שאינו קטום וע"כ דהדר ביה מהדרש דל"ל דס"ל דלעולם בעינן ג' ורק דס"ל דקטום יותר הדר אבל שאינו קטם ג"כ כשר וכן אי ס"ל דקטום לא הוי הדר והרבותא דאפילו היא על ב' קטומים אבל מ"מ ס"ל דהוי הדר וכשר ג"כ כמו אליבא דר"ט. ז"א דא"כ מ"ש ב' מא' דב' כך וא' כך הול"ל בין קטום בין שאינו קטום. אלא ע"כ דהדר ביה מהדרש ואי דקטום לא הוי הדר כלל או שאינו קטום לא הוי הדר כלל משא"כ לר"ט דלדידיה בין קטום בין שאינו קטום הוי הדר ואינו קטום חשוב יותר. א"נ תרווייהו כהדדי נינהו וקאמר אפילו הוא משום ר"י דלדידיה קטום אינו הדר ע"ז קאמר דאף קטום הדר היא כמו שאינו קטום. ודו"ק:

ור"ט סבר קטום הדר בדברינו כתבנו די"ל דקטום ושאינו קטום כהדדי נינהו ותיבת אפילו הוא אליבא דר"י א"נ דשאינו קטום חשוב יותר א"כ לפ"ז לכתחלה מצוה בשאינו קטום וכן נראה. שכן מוכח מס' יראים בשם הרא"ם ז"ל מובא בט"ז ז"ל סי' תרמ"ו ס"ק א' עיי"ש. ודו"ק:

רבב"מ בעי קומי ר"א כמה דר"י מרבה בהדס ירבה בשאר כל המינין עד דמסיק דר"י אינו מרבה בהדס יותר משאר כל המינים עיי' בדברינו ומהך סוגיא מוכח דע"כ דר"ט דנקט ג' קטומין היא על לישנא דר"י קאי אבל באמת א"צ אלא אחד דאל"כ קשיא לר"ט כמה דמרבה בהדס ירבה בשאר כל המינין עי' בר"נ ז"ל דמאריך בזה אם ר"ט קאי על לישנא דר"י או דצריך ג' ומהאי סוגית הירושלמי מוכח דע"כ דקאי אלישנא דר"י אבל סגי בחד. ודו"ק:

הלכה ו

ניקב ולא פילש מבפנים כשר כההיא דתנינן תמן ניטל עוקצו ניקב ולא חסר כ"ש כשר ע"כ הרא"ש ז"ל מביא ראיה מהאי סוגיא דעילא בר חיננא קאי אסיפא על לא חסר מ"מ

מפולש פסול ושאינו מפולש בכאיסר. דלא כשיטת הראב"ד ז"ל דס"ל דאפילו מפולש מ"מ בעינן חסרון כ"ש ז"א אלא דנקב מפולש כ"ש לאו פי' חסרון כ"ש אלא דהנקב היא בכ"ש אבל מפולש אינו צריך חסרון כלל ע"כ פירש דסיפא ניקב ולא חסר כ"ש כשר היינו באינו מפולש אבל מפולש אפילו לא חסר כ"ש נמי פסול. והרי מוכח מהאי סוגיא כדבריו ז"ל דתני ניקב ולא פילש כשר היינו ההיא דתנינן בסיפא דניקב ולא חסר כ"ש אלמא דאם פילש אפילו בלא חסרון כ"ש נמי פסול ונראה לפענ"ד לתרץ שיטת הראב"ד ז"ל דלא יקשה עליו מהאי סוגיא דידן בירושלמי דהנה בגי' המשנה מחולק הבבלי עם הירושלמי דבבבלי גרסינן במתניתין כך נקלף נסדק ניקב חסר כ"ש ואילו בירושלמי גרסינן ניקב נקלף בסדק חסר כ"ש ולפ"ז דע"כ דהבבלי והירושלמי מחולקין בזה דלגי' הבבלי הוי ניקב וחסר כ"ש הכל אחד ובסיפא ניקב ולא אסר כ"ש ג"כ אחד ע"כ יש לפרש כשיטת הראב"ד ז"ל דכולא מתניתין מיירי בנקב מפולש ובנקב מפולש נפ"מ בין אם איכא חסרון או דליכא חסרון ואפילו מפולש כיון דליכא חסרון כשר ועולא בר חיננא קמ"ל דנקב שאינו מפולש בחסרון כאיסר הרי היא כנקב מפולש בחסרון כל דהיא. משא"כ לשיטת הירושלמי דע"כ האי חסר כל שהו לא קאי אנקב וא"כ ע"כ דנקב מפולש אפילו בלא חסרון וע"כ הא דלא בעינן ברישא חסרון דאפילו בלא חסרון נמי פסול הוא ע"כ משום מפולש ובסיפא דתנינן ניקב ולא חסר כ"ש כשר היא ע"כ באינו מפולש והיינו דמפרש בירושלמי ניקב ולא פילש מבפנים כשר היינו ההיא דתנינן ניקב ולא חסר כ"ש כשר א"כ ע"כ דלשיטת הירושלמי בגירסת מתניתין הוא דבמפולש אפילו בלא חסרין פסול משא"כ לגי' המשנה בש"ס דילן ע"כ דמפולש צריך ג"כ חסרון וע"כ פסק הראב"ד ז"ל כש"ס דילן ומירושלמי אין ראיה משום דגי' הירושלמי במתניתין היא גירסא אחריתי וע"כ לפ"ז עולה דברי הרמב"ם ז"ל בפירושו עפ"י גירסת הירושלמי במתניתין כמו שידוע דדרך הרמב"ם ז"ל לפסוק תמיד כגירסת המשנה בירושלמי לנגד גירסת המשנה בש"ס דילן ועיין בב"י ז"ל סי' תרמ"ח שכ' פי' הרמב"ם ז"ל דנקב וחסר כ"ש תרי פסולי נינהו חד ניקב וחד חסר כ"ש. ופי' ניקב דמתניתין היא נקב מפולש וסיפא חדא קתני ניקב ולא חסר כ"ש כשר עיי"ש והרי הוא ממש כגי' הירושלמי בהמשנה. ודו"ק:

הלכה יא

א"ר יונה אילו הוי כתוב ולקחתם לפני וגומר הייתי אומר כאן מיעט ובמקום אחר ריבה ובירושלמי מסכת ר"ה הגירסא כאן ריבה ובמקום אחר מיעוט והכונה אחת ודו"ק:
חברייא אמרין דברי ר' יוסי שמ"ע דוחה למצוה בל"ת וע"כ ס"ל כאביי בבבלי שם דל"ש אלא דלא נפיק ביה א"ל ר' יוסי לא מן הדא אלא מן הדא דא"ר אילא ותניי תמן כך היה

המנהג בירושלים אדם הולך לבהכנ"ס ולולבו בידו כו' ע"כ פטור אפילו כשלא טעה במצות עשה גמורה אלא במצוה גרידא אע"פ שאינו עשה אלא מצוה גרידא ג"כ פטור. ולפ"ז מובן הא דאמר אביי ל"ש אלא דלא יצא בו דלכאורה קשה פשיטא מאי קמ"ל דפשיטא דהיכי דלא טעה במצות עשה חייב כיון דנפיק ביה כבר אבל לפי הירושלמי מובן שפיר דהא לר"י לאו דוקא טעה במ"ע אלא במצוה גרידא נמי פטור. ולפ"ז קמ"ל אביי דאינו כן אלא בעינן טעה במצו"ע גמורה ושמעינן מהכי דלפי מה דס"ל להאחרונים ז"ל דחצי שיעור דמצוה היא מצוה אבל אינו מ"ע אמרינן בי' טעה בדבר מצוה דפטור תליא בפלוגתא זו והא דקאמרי חבריא שכן מ"ע דוחה למצוה בל"ת י"ל דלאו משום דעשה דוחה ל"ת אייתינן עלה דז"א דהא אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אלא דקמ"ל דבעינן טעה במצות עשה ואז נדחה החיוב דל"ת אבל כשלא קיים מ"ע אלא מצוה גרידא ולא נדחה חיוב דהל"ת. וע"כ דהכי היא דאלת"ה אלא דמשום עשה דוחה ל"ת קאתינן עלה א"כ אף לכתחלה היה לו מותר אלא ע"כ כדברינו. ודו"ק:

אף בסכין של מילה כן אף במצה כן איבעיא היא אם כמו דבלולב מצוה דלולב הוא כל היום אף דיצא בו מ"מ מצוה בעלמא איכא בנטילה כל היום כמו כן במצה דאף שיצא בכזית הראשון מ"מ מצוה איכא באכילתו כל הערב וכמו כן בסכין של מילה אם מל ונשאר ציצין שאין מעכבין אם חשוב מצוה או כיון דכבר יצא מ"ע דמילה ופסק שוב לא חשיב מצוה או דמ"מ חשוב מצוה כל יום השמיני ובזה פשיטא במצה דכ"ז שלא פסק הוי כולה מצוה כמו חגיגה ותרומה וכל דבר שאין שיעור למעלה ויש שיעור למטה כ"ז שהוא עוסק בהפרשה הוי כולו שם תרומה ופטור ממעשרות אע"פ דמ"ע יצא בחטה הראשונה אי באחד מששים מ"מ שם תרומה הוי על כל מה שהפריש אבל אם פסק וחזר והוסיף שוב לא הוי שם תרומה על ההוספה וחייב במעשרות כדאיתא במס' תרומות פ"ה וכן בחגיגה דכ"ז שמקריב הוי שם חגיגה על כולן אע"ג דנפיק בראשונה מ"מ שם חגיגה הוי על כולן כדאיתא ברש"י ז"ל במס' חגיגה דף ח' עיי"ש [ועיי' בדברינו בפ"ה דמס' תרומות] וה"נ אע"ג דנפיק בכזית הראשון מ"מ כשלא פסק הוי כולה מצוה ושם אכילת מצוה עלה אבל כשפסק מיבעיא לן אם חשוב מצוה או לו אם נימא דבערב תאכלו הוי המצוה בכל הערב אע"ג דנפיק ביה בכזית הראשון כמו הכא באתרוג אע"ג דנפיק בשחרית מ"מ ביום הראשון הוי מצוה כל היום או לא ופשיט ממה דאמר ר"י דברי ר"י אפילו פורש חוזר על הציצין שאין מעכבין את המילה דלא ס"ל כההיא ברייתא כ"ז שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין שאין מעכבין המילה פירש על ציצין שאין מעכבין המילה אינו חוזר לא ס"ל כן אלא חוזר אפילו על הציצין שאין מעכבין המילה

אלמא דס"ל הא דכתוב וביום היא דמצותו כל היום אע"ג דכבר נפיק בראשונה מ"מ מצוה בעלמא איכא כל היום ודחיית שבת במילה לאו משום עשה דוחה ל"ת אלא משום דאכשר רחמנא מילה בשבת ולא בעינן עשה אלא מצות מילה בעלמא ולדידיה פירש ולא פירש הכל אחד היא דכל שכבר ומותר ביום זה כל היום זמנו. ול"ש פירש ול"ש לא פירש זמנו כל היום הדא אמרה אף בסכין כן אף במצה כן דכל הלילה מומשך המצוה ור' יוחנן למד זאת דדברי ר' יוסי כן הוא דלמד כן מהא דר' יוסי מלולב כדאי' מפורש בירושלמי במס' פסחים פ"ו ה"ה אלמא דלר' יוסי ילפינן כל הדברים מלולב דבעושה כל היום המצוה והוציא סכין ומצה בתר דנפיק י"ח פטור:

פרק ד

הלכה ב

ר' יעקב דרומייא בעי מתניתן דלא כרבי דוסא דרבי דוסא אמר בשחרית כו' אבל לא לעיתותי ערב משום שאינו ברשותו והכא במתניתין לא קתני כ"מ שיגיע לולבו בידו דהוי כמו בשחרית כל מה שילקטו אלא כ"מ שהגיע דהואי ביום טוב דהיא למחר אומר והוא כמו לעתותי ערב וא"כ מתניתין דלא כרבי דוסא והיא כפי' הפ"מ ז"ל. ודו"ק:

תמן את אמר אין הפקר אנסום הפקר והכא את אמר הפקר אר"א תמן ע"כ הוא מפקר ברם הכא ע"ד היא מפקר כן הגירסת הק"ע ז"ל ומוכח הוא פי' דתמן כל ההפקר הוא בע"כ כדי שלא יכשל בעון מעשרות ואע"ג דאין לו מי שכופה אותו ע"ז וברצונו הוא מפקר עכ"ז בע"כ כדי שלא יכשל חבירו נתרצה וגומר בדעתו מרצונו והיינו שאין הפקר אונסין הפקר והא דמסיק אין אנו אחראין לרמאין הוא עוד טעם ב' כפי' המפרש בתוספתא פיאה פ"ב ברם הכא לדעתו הוא מבקר לאו שלא יכשל חבירו אלא לטובתו כדי שחבירו יאמר ג"כ כן ויתן לו ולא יכשל היא ולא בע"כ כדי שלא יכשל חבירו אלא הוא לדעתו:

רב מפקד לדבית רב אחי רב המנונא מפקד לחבריא כד תהוין יהבין מתנה ביומא טבא לא תהוין יהבין לה אלא לדעת גמורה. פי' כיון דאמרינן לעיל תמן בע"כ היא מפקר דמפקר כדי שלא יכשל חבירו ברם הכא לדעתו הוא מפקר ולא משום שלא יכשל חבירו ע"כ מפקדו כי יהבין מתנה בי"ט לא תהוין יהבין משום שיו"ט היום ואם לא יהיה לו אתרוג יכשל במ"ע של נטילת לולב ז"א דזה מפני הבע"כ נעשה מדעתו דהא אין לו ברירה אחרת ומוכרח כדי שלא יכשל חבירו אלא יתן לו לדעת גמורה אפילו באופן שלא יכשל חבירו אלא מפני דעתו גמורה כהדא ר"ה יהב אתרוגא מתנה לבריה א"ל אין יומא

טבא יומא דין הרי הוא לך מתנה ואין למחר הרי הוא לך מתנה פי' ואם ואפילו יו"ט הוא למחר. וא"צ לאתרוג מ"מ הרי הוא לך מתנה להראות דלא נתן לו בע"כ בהכרח כדי שלא יכשל בביטול מ"ע ז"א דאפילו אם למחר הוא יו"ט והנטילה דהיום אינו כלום מ"מ הרי הוא לך מתנה והעיקר דקמ"ל דיהא נותן בדעת גמור ותיבת גמור קמ"ל דהא אפילו כשנותן בע"כ כדי שלא יכשל חבירו ג"כ נותן מדעתו דהא אין שום אדם כופה אותו ועכ"ז מקרי שלא לדעת גמורה דהא אין לו ברירה אחרת ומוכרח להתרצות וע"כ צריך להתנות ולאמר דיהיב ליה לדעת גמורה ולא כדי שלא יכשל חבירו אלא לדעת גמורה וצריך להתנות בפירוש דאפילו למחר יומא טבא ולא היום נמי במתנה נתונה. ודו"ק:

הלכה ה

א"ר אימי זאת אומרת שהן נחלקין בפירוש כפירש הקרבן העדה ז"ל נראה לפענ"ד. ודו"ק: